

Naj bi te kratke črtice opomnile tudi naše gospodarje po Slovenskem, da obračajo na seme prav veliko skrb; pomnožili si bodo pridelek in zboljšali ga bodo prav zdatno.

Šolske stvari.

Dajte tudi učiteljem ljudskih šol, kar jim gré!

S Kamne gorice. — Veliko se je že govorilo, kako važne so učilnice, ker so podloga prihodnje izobraženosti vsacemu narodu. A ne samo mestne normalke, realke in gimnazije, ampak tudi dobre učilnice na kmetih so zlasti nam Slovencem zeló potrebne; na eno stran so celó še važnejše od normalk, realk itd., saj narodovo deblo nam je izobraževati, ako hočemo, da napredujemo v omiki; narod se pa ne more izobraževati, ako nima učilnic ali če so mu učilnice tako osnovane, da zaželenega sadú nikakor ne morejo obrodit. Da pa bodo ljudske učilnice v resnici to, kar bi imele biti, zato je najprva in silna potreba, da v njih mladino podučujejo zares pripravní možje, kateri morajo biti preskrbljeni z vsem, česar potrebujejo v svoje življenje, da se s veseljem in brez skrbi za vsakdanji kruh pečajo z podukom, za ktere se morajo vedno izobraževati, celó še potem, ko so že potrjeni za službo, ker dandanes vsaka tudi najmanjša znanost napreduje in napredovati mora; kjer ni napredka, ondi je rakova pot. Dandanes mora učitelj biti sadjerejec, murbo-rejec, bčelar in Bog si vedi kaj vse — za 60—70 soldov plače na dan! — Ker so tedaj učitelji zeló potrebni in njih poklic zeló težaven, kako pa se strinja njihova plača z njihovimi dolžnostmi? Učitelji ljudskih učilnic dobivajo navadno po 150, 200 do 250 gold. letne plače! Ali si more od teh dohodkov le količkaj odtrgati, da bi si preskrbel hrane za svojo duševno omiko? Govori se lahko, kako naj si učitelj prizadeva, da se vedno bolj in bolj izobražuje, kako naj si v ta namen to ali uno knjigo, ta ali uni časopis itd. omeni. Ker mora skrbeti za najpotrebnišo vsakdanjo hrano, boriti se z revščino in pomanjkanjem, zato se pač malo tega mora od njega tirjati. Po več krajih si mora učitelj borno svoje plačilce sam od hiše do hiše pobirati, zraven pa še veliko bridkega požirati. Pa tudi tam, kjer župani učiteljsko plačo pobirajo, mora učitelj večkrat dolgo čakati na trdo zasluženó plačilce. Al ne misli, dragi bralec, da so povsod župani krivi, ako učitelj o pravem času plače ne prejme, temveč se še le nekteri zeló trudijo, da preskrbijo učitelju plačo. Zeló neprijetno je učitelju pa tudi županu v takih krajih denarja pobirati, kjer ljudje sami le živé od pičlega zaslužka in si morajo vsak grižljeje drago kupiti. Pri nas si ljudje s tem kruh služijo, da pridno kujejo in žeblje izdelujejo; al žalibog! dober in močan delavec mora biti, kdor si od treh zjutraj do sedmih zvečer prisluži 30 do 40 soldov. Zavoljo slabega zaslužka, je blizo 40 možkih svojo domovino zapustilo, ki so šli po svetu si živeža iskat. Ljudje so dobri, bi tudi prav radi učitelja na tanko in obilno plačevali; al kaj pomaga, ker je zaslužek slab in vedno, le vedno denarja primanjkuje! — Po nekterih krajih se mora učitelj, če hoče živeti, pečati z najnižimi stranskimi opravili. Ni dolgo, kar sem slišal človeka, ki je zabavljivo rekel: „Unser Herr Schulmeister hat eine ganze Menge Titel, nämlich: Schullehrer, Organist, Messner, Todtenbeschauer, Viehbeschauer etc.“ (to je: naš učitelj ima celo kopo naslovov; on se imenuje učitelj, orglar, cerkovnik, ogleda mrtvih, živinogled itd.) To so zares „častni titelní“ za učitelje. Spoštovali bi ljudje učitelja, ako ne bi opravljal toliko stranskih služeb; tedaj je najprvo treba, da

se učitelju poboljša njegovo življenje, da bi živel lože in samostalneje; potem se bode tega stanú z veseljem lotilo mnogo bistroumnih mož, in to bode jako pomagalo, da se povzdignejo učilnice. Po nekterih deželah se je že jako začela buditi skrb za učilnice in učitelje; naj bi tudi našim napočila zarja boljše prihodnosti. Žalibog, da država naša veliko bolj skrbi za svoje uradnike in vojake, kakor za tiste možé, ki državi odgajajo uradnike in vojake! Koliko let že trkajo učitelji ljudskih šol na vrata oblastnij, ki imajo šole v svojih rokah — al ne odpró se jim! Že pri starodavnih Rimcih je bil pregovor, da „revež je ta, kdor se z učiteljstvom pečá“ (quem dii oderunt, magistrum fecerunt) — tisoč in tisoč let je preteklo že od tega časa, ko so se prvi-krat čule te grenke besede — al še dandanes so učitelji v istem revnem stanu!

Naj bi zastopniki naroda ne odlašali dalje ozirati se na — uboštvo ljudskih učiteljev!

J. S. Podilovčan.

Národne stvari.

Slovenski tabori.

Iz Haloz. — Žalostno je to, da Slovenci moramo trošiti prekoredno dosti zatega časa in mnogo najspodobnejših dušnih močí na to, da rešimo narodni jezik in narodnost, da stopimo v naravne pravice, ktere so prirojene vsakemu narodu, ter se razumvevajo same po sebi. Naša neprenehana borba donaša čipel uspeh kljub temu, da se za sprevod še dajejo zakoni nam nekoliko prijazni, podpisani tudi od cesarja, ker to, kar stoji na papirji, ne stopa v djanski život. Te zapreke poskusimo odriniti s tem, da združeni z narodom glasno zahtevamo svoje pravice v taborih,*) to je, v velikih narodnih shodih pod milim nebom; ondi naj se razložno razkladajo pravice, ktere nas idejo, ktere terjamo in moramo imeti, da ohranimo svoj bitek. Cvet slovenskega razumištva na spodnjem Štirskem se je pogovoril dne 7. malega srpna, da se v vseh slovenskih taborih, razve krajnih potrebosti, te-le točke denejo na razgovor, skončavajo, in skončane pošljejo dotični oblasti za daljno obravnavo:

1. zahtevaj se „slovenska skupina“, to je, zedinjeno Slovensko z národno upravo;

2. naj se uradnikom na Slovenskem neodlagoma določi dôba, do ktere morajo znati slovenščino v besedi in pismu;

3. ljudske učilnice naj bodo čisto slovenske, v srednjih učilnicah bodi učni jezik slovenski, nemški jezik ostani prepisani predmet; vseučilišče jugoslovansko v Zagrebu, stroške nositi razmerno je dolžno Kranjsko, Koroško, slov. Štirsko in Primorje;

4. cerkvena vlada naj uraduje v slovenskem jeziku, v bogoslovnici predmeti imajoči dosle nemški učni jezik naj dobodo slovenski.

Za slovensko Štirsko posebi:

- a) naj se napravi gospodarska učilnica z učnim jezikom slovenskim na stroške deželne blagajnice, a vinarska učilnica ravnokar se rodeča imaj učni jezik slovenski;
- b) naj se brže boljše napravijo na slov. Štirskem podružnice ljubljanskega gospodarskega društva;
- c) naj se daja od letnine odmerjene nemškim zavodom koristečim dosle samo Nemcem a cureče na

*) Beseda tabor se krasno prilega narodu zbranemu ter združeno in skupno se borečemu zoper tujenje. Dopisnik.

priliko gledišče itd. iz deželnega zaklada vsako leto razmerna vsota za slovenska društva, zlasti za dramatiško.

Prvi tabor se napravi v Ljutomeru dne 9. velikega srpna, drugi nekoliko pozneje v Savinski dolini.

Presrčno priporočamo slovenskim bratom na Kranjskem, Koroškem, Primorji in na Prekmurskem, naj napravljajo obilno narodnih taborov v najkrajši dōbi, in povsod naj se skončajo navedene četiri točke. Toisto iskreno na srce polagamo poslancem v vseh deželnih zborih sočih v področji Slovenskega. Roka božanska blagoslovi naj naše pravično početje!

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XI. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 9. julija.

Ko se je sešlo pravilno število odbornikov, so se pod predsedstvom prof. dr. Vončine začele razprave. Prof. A. Lésar, Matičin tajnik, poroča 1) o udih; 2) o naročilih odseka za izdavanje knjig, 3) o rokopisih, 4) o denarstvenih zadevah in 5) o knjigah, ki se tiskajo za 1868. leto. Iz zanimivega tega sporočila povzamemo sledeče:

„Od 16. aprila l. l. do današnjega dne si je Matica pridobila 109 družnikov, in en letnik je pristopil med ustanovnike; med novimi so 3 ustanovniki; glavni knjigi je zadnja številka 1473. — Ker je mnogo družnikov na dolgu s svojimi doneski, zato smo zadnje dni preteklega meseca odpravili 90 opominjevalnih pisem, daljna se razpošljejo v kratkem. Če tudi ne vsa, vendar so mnoga bila dobrega vspeha.

Odbor je bil v zadnji seji odseku za izdavanje knjig naročil to-le: 1. „Naj se odsek prepriča o gosp. Kastelčevih pravicah do Vodnikovega rokopisa.“ Odsek je sklenil čakati, da se gosp. Kastelec oglasi s svojimi dokazi, tega pa do danes še ni storil. — 2. „Naj odsek razvidi poročalno sodbo o rokopisu „Olikani Slovenec“ ter pisatelju nagrado in knjigi določi število natisov.“ — Ker so vsi trije presojevalci potrdili rokopis, zato ga je odsek sprejel s tem, da pisatelj popravi, kar so mu nakazali presojevalci, pisatelj določil za izvirne knjige odločenih 20 gold. za pôio in sklenil, da se „Ol. Slov.“ tiska v 2000 iztisih v navadni obliki Matičinih knjig. — 3. „Naj odsek g. Cigaleta naprosi, da posloveni imena za slov. atlant in potem konečno in veljavno sklene pogodbo z „Hildburghausen-skim bibliogr. ustavom.“ Odsek je naprosil gosp. Cigaleta, kateri je tudi prevzel to delo, a zaradi potrebnih mnogih priprav in zaradi obilih svojih poslov še ni mogel dovršiti prestave. Zato se tudi pogodba še ni mōgla skleniti z bibliogr. ustavom. Ignacij Videky, geograf. bakrorezec na Dunaji, se nam je ponudil, da bi Matici rezal zemljovide za slov. atlant. Odsek izreka misel, da se Matica sedaj ne more ozirati na to ponudbo, ker nam g. Videky nikakor ne more niže cene postaviti, nego nam jo je postavil Hildburghausen-ski ustav. — 4. „Naj odsek pretrese gosp. Erjavčev nasvet: da se občnemu zboru predlaga, da bi Matica izdala znanstveno terminologijo nemško-slovensko.“ Odsek misli, da ni mogoče se spuščati v ta predlog, dokler g. nasvetovalec ne pokaže določne poti, po kateri naj bi se sestavila ta terminologija. — Odbor sklene ta-le predlog v tej zadevi staviti občnemu zboru: „Naj občni zbor o Erjavčevem nasvetu sklene, da se Matica tega nasveta ne more poprijeti, dokler g. nasvetovalec ne pokaže določne poti, po kateri naj bi

se sestavila ta terminologija?“ — 5. Zarad g. dr. Voj-skove ponudbe Kubelkovega rokopisa o stavbah in zidarjenji pisalo se je po odsekovem sklepu 7. maja dr. Vojski, naj bi ga poslal, kolikor je izgotovljenega, a niti odgovora niti rokopisa doslé še nismo prejeli.

Došel je odboru obljubljeni rokopis „Slovenski zidar“, ki ga je spisal Fr. Vodopivec, učitelj na reški realki. — Odsek za izdavanje knjig ga je na presodbo izročil g. Fr. Tomšiču, začasnemu učitelju ljubljanske više realke. — Hafnerjev rokopis „Slov. stenografija“ je bil na presodbo dan g. Stempiharju; ta pa je kmalu potem zbolel in še zdaj bolan leži; zato ni mogel lotiti se svojega posla. Kaj naj se zdaj stori s tem rokopisom? (Odbor sklene, naj se g. Kaprec naprosi, da pregleda rokopis in potem tudi naprosi stenografično društvo v Pragi.) — Ko se je izvedelo po slovenskih časnikih, da je med Stanko Vrazovo literarno zapuščino mnogo spisov v slovenskem jeziku, ki so last Matice ilirske, ktera jih ne namerava izdati, obrnil se je tajnik Lésar najprej do g. Ferd. Kočevarja, ki je v časnikih sporočal o teh spisih, in potem 15. junija do ilirske Matice same s vprašanjem: ali ona ne bi hotela posestrimi svoji v last izročiti Vrazovih spisov ali saj pri-pustiti, da jih natisne. Uradnega odgovora še nismo prejeli; a iz zasobnega pisma, danes došlega iz Zagreba, izvedamo, da je Matica ilirska naši odstopila Vrazovo zapuščino. — Popraševanje po tej zapuščini je g. Kočevarju dalo povod, da se ponuja za uredbo te zapuščine in pri tej priliki še nasvetuje: naj bi Matica jela nabirati in zaporedoma izdajati narodno blago. (Prebere se Kočevarjev list in odbor sklene, ta nasvet in Stanko Vrazovo zapuščino, ko dojde, izročiti posebnemu odseku, v kateri se volijo odborniki Svetec, Šolar in Praprotnik.)

O Debeljakovi zapuščini poroča tajnik tako: Po mnogih jako zapletenih zaprekah, ktere so bile sklenjene s pozvedovanjem o vrednosti laških obligacij, smo prišli do tega, da smo preračunili vrednost vse zapuščine o dnevu Debeljakove smrti (18. oktobra 1867. l.). Ta znaša:

a) v premakljivih rečéh, ki so še v Trstu, kjer se bodo tudi prodale, če se že niso	318 gold. 93 kr.
b) v gotovini v srebru in zlatu	1.877 „ 02 „
c) v srebrenini in dragocenostih	70 „ — „
d) v hranilničnih bukvicah . . .	1.825 „ 71 „
e) v laških obligacijah . . .	30.612 „ 96 „

Skupaj . . . 34.704 gold. 62 kr.

Tako se je inventar vložil pri sodnji, da se odmeri 10% percentni davek, ki bode, ako se potrdi ta izpoved, znesel 3470 gold. 46 kr., za ustanovo, ki jo je naredil blagi dobrotnik, sva pooblaščenca glavnih dedov c. kr. deželni vladi ponudila 6000 gold. (ta ponudba pa še ni rešena). Po plačanih drugih malih volilih in izvršilnih stroških utegne toraj čiste zapuščine ostati okoli 25.000 gld., od katerih Matica dobí petinko, to je 5000 gold.

„Slovenskega Štajarja“ je tiskanih 9 pôl in sicer prvi trije oddelki. Imelo bi se bilo letos tiskati še 5 oddelkov, toda 4. in 8. še nista dovršena, 5. pa se je primerila nesreča, da je zgorel v požaru pisateljevega doma. Zato te knjige letos izide le 1. snopič. — „Olikani Slovenec“ je do malega že stavljen ter bode menda obsegal 6½ pôle. — „Letopisa“, ki se pridene „Narodnemu koledarju“, je že tiskanega blizo 10 pôl podučne in zabavne tvarine. Koledarsko blago in poročevalni del z imenikom družbenikov se prične še ta teden staviti, a javalne dovrši konec tega meseca. — „Vodnikovih pesem“, ktere je odsek za izdavanje knjig, kakor je bilo sl. odboru že v X. seji naznanjeno, izročil g. Levstiku, da jih vredí,